

Van: Bram Gaakeer
Aan: Architectuurraad
Betreft: Toelichting op advies SR nav. zorgen van de AR
Datum: 14-11-2022

Beste Architectuurraad,

In de bijeenkomst van de Architectuurraad op 10-11-2022 is afgesproken dat ik een verduidelijking stuur op het advies van de Standaardisatieraad. De doelstelling van het advies was een herbevestiging en verduidelijking van de positie van Edustandaard. Het is niet de bedoeling dat de rol van Edustandaard verandert maar bij de bespreking in de AR bleek dat binnen de Architectuurraad hier wel angst voor bestaat. In deze verduidelijking zal ik ingaan op de zorgen die gisteren werden geuit. En hierbij aangeven hoe het advies bedoeld is. De Informatiekamer komt woensdag 16 november bij elkaar. Het onderwerp is de governance op de Groeifondstrajecten. Het advies is bedoeld om de positie van Edustandaard te verduidelijken maar zal niet inhoudelijk worden besproken. Het doel is om de globale richting te bepalen. De uitwerking komt later, deze toelichting kan gebruikt worden om te verifiëren of wij hetzelfde beeld hebben ten aanzien van de uitwerking.

Zorg: belemmeren van projecten in plaats van zorgen voor overzicht en co-creatie

De werkwijze die voorgesteld wordt is gebaseerd op de samenwerking met Doorontwikkelen BRON. Hierbij is intensief samengewerkt waarbij de opdrachtgever van het programma dit duidelijk heeft ervaren als hulp en niet als belemmering. Bij de start was hij hier wel bang voor en nu is hij een sterk voorstander van samenwerking met Edustandaard. Een belangrijke factor is dat alleen is samengewerkt op punten waar dit zinvol is. En het grootste deel van de samenwerking vond plaats voor het uitvoeren van een ROSA scan. Voorbeelden: initieel, bij de opstelling van de ketenarchitectuur, bij de structuur van het informatiemodel RIO en bij het opstellen van kaders voor de SAAS koppeling. De uitwerking vond voor het grootste deel binnen de projectorganisatie plaats waarbij er ook ruimte was voor sectorverschillen. Deze uitwerking heeft ook in sterke mate bijgedragen aan de doorontwikkeling van de ROSA. Dit voorbeeld laat zien dat samenwerking met Edustandaard projecten kan helpen in plaats van belemmeren. En dat er ruimte is voor innovatie. Bestaande werkwijzen worden vaak ingehaald door nieuwe ontwikkelingen (bijvoorbeeld straight-to-processing, SSI stelsel, of gebruik internationale (OOAPI) in plaats van Nederlandse (UWLR) standaarden. De aanpak van revisie ROSA ondersteunt dit. Er wordt onderkend dat meerdere toepassingspatronen naast elkaar kunnen bestaan. Wel is het wenselijk dat deze beschreven worden en dat hiervoor kaders worden opgesteld om op deze ontwikkelingen te kunnen sturen. Juist om ruimte te geven voor nieuwe ontwikkelingen wordt nu ook gewerkt aan herziening van de kaders. Omdat de ROSA 3.1 kaders vaak te inrichtingsgevoelig waren. Cruciaal hierbij is dat Edustandaard haar werkwijze zo inricht dat dit mogelijk is. Door gebruik te maken van een agile werkwijze kan en zal de werkwijze worden aangepast. De Architectuurraad zal in samenwerking met projecten moeten bepalen wat de meest effectieve werkwijze is.

Bij co-creatie kunnen per project afspraken worden gemaakt over de wijze van samenwerking. Bij een intake wordt bepaald op welke wijze samengewerkt kan worden. Dit kan in verschillende vormen. Bijvoorbeeld door participatie in werkgroepen, door advies te vragen of door het laten uitvoeren van een ROSA scan. De meest intensieve samenwerking vindt plaats binnen een werkgroep. Hier wordt kennis gedeeld, afspraken gemaakt over een gemeenschappelijke aanpak en gekeken hoe ontwikkelingen in sectoren en ketens op elkaar aansluiten. Bij revisie ROSA is een start gemaakt om duidelijker procesafspraken te maken over de samenwerking binnen werkgroepen. Het belangrijkste doel van de werkgroepen is het zorgen voor samenhang en overzicht. Op basis van dit gemeenschappelijk beeld wordt bepaald welke kaders nodig zijn om de samenhang te borgen. En deze kaders worden continu getoetst om te kijken of ze nog steeds aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen.

Het slotstuk van de samenwerking is de ROSA scan. Ook bij de ROSA scan is het belangrijkste doel te zorgen voor overzicht en co-creatie:

“Edustandaard gebruikt de ROSA-scan voor geven advies, creëren van overzicht en om te bepalen of modernisering van de kaders nodig is. Er is dus sprake van tweerichting verkeer. Advies en overzicht beïnvloeden de architectuur van de aanvrager, andersom beïnvloed het aanpassing van de bestaande kaders van Edustandaard”. Op basis van de ROSA-scan verstrekt Edustandaard een advies, uiteindelijk bepaalt het project zelf via Comply or explain welke keuzes er gemaakt worden. Er kan dus van het advies worden afgeweken maar het is wel duidelijk wanneer en waarom dit gebeurt. Vaak wordt dit veroorzaakt doordat randvoorwaarden ontbreken. Door hier zicht op te krijgen kan ook gewerkt worden aan deze randvoorwaarden. Waardoor samengewerkt wordt om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Terwijl de weg naar dit doel per sector en keten kan verschillen.

Zorg: comply or explain leidt tot zware administratieve lasten en belemmert voortgang en creativiteit van de GF-trajecten

Deze zorg wordt veroorzaakt door een invulling die niet bedoeld en ook niet beschreven is. Comply or explain hanteren wij nu ook. Een voorbeeld is de ROSA scan op SEM Ecosysteem. Hierbij is geconstateerd dat naast ECKiD ook andere identifiers zijn gebruikt en dat geen gebruik is gemaakt van RIO. In dat geval wordt om een verklaring gevraagd en die is ook gegeven. Uit de verklaring bleek dat SEM-E in principe de ROSA kaders wel wil volgen maar dat de randvoorwaarden niet voldoende aanwezig zijn om de kwaliteit van de dienstverlening te borgen. Als wel aan de randvoorwaarden wordt voldaan wil SEM best aan de ROSA kaders voldoen. Dit is daarom op de ROSA backlog gezet. Met als doel om te kunnen sturen op deze knelpunten. Dus naar het project toe is dit geen verandering. Er wordt ook niet vereist om hier een uitgebreide administratie van bij te houden. Wel wordt in het advies voorgesteld om de werkwijze binnen Edustandaard aan te passen:

- “Signaleren van issues waarvoor bestaande Edustandaard kaders geen oplossing bieden”.
- “Ontwikkelen van kandidaat-standaarden en die inbrengen in de advies- en besluitvormingsprocessen van Edustandaard voor harmonisatie met het andere sectoren”.

Projecten hebben dus ruimte voor innovatie. Wel hebben wij op dit moment onvoldoende overzicht:

- Overzicht issues
In de AR is bij SEM gebleken dat er onvoldoende zicht bestaat op issues die consequenties hebben voor de kwaliteit van de dienstverlening. Enerzijds gaat het om aanvullende procesgegevens als een identifier niet voldoende is. Anderzijds om situaties waar onvoldoende vertrouwd kan worden op de vulling van RIO.
- Overzicht alternatieve oplossingen
SEM werkt aan oplossingen voor deze issues. Deze oplossingen zijn nog niet geïdentificeerd in de ROSA.

Wanneer de ROSA inzicht heeft in de issues en in alternatieve oplossingen kan bepaald worden welke kansen en risico's dit biedt. Op basis van dit overzicht kunnen de AR en de Groeifondsen / projecten samen toewerken naar een duurzame, toekomstvast onderwijs infrastructuur – daar heeft iedereen en zeker het onderwijs belang bij. Zodat ook bepaald kan worden wat op de langere termijn wenselijk is en wat voor acties nodig zijn om het gewenste doel te bereiken. Tevens laat dit overzicht aan de Groeifondscommissie zien op welke wijze gestuurd wordt om samenhang tussen de Groeifondsprogramma's.

Vanuit Edustandaard gezien verandert de wijze van comply or explain niet. Binnen een afsprakenstelsel kan dit wel veranderen maar dat zal per afsprakenstelsel verschillen. Bijvoorbeeld Edu-V is dit van plan en daarom is in het advies ook aangegeven dat dit kan gebeuren. Maar dat wordt dus niet veroorzaakt door Edustandaard. En bij andere afsprakenstelsels (bijvoorbeeld in HO) kan dit heel anders liggen.

Zorg: administratief circus

Bij het bespreken van de notitie maar ook bij het bespreken van de ROSA scan op SEM-E werd de zorg geuit voor “administratief circus”, “door hoepels springen” die belemmerend kan werken op samenwerking met projecten. Dit wordt vooral bepaald door de werkwijze. Als wij toe willen naar een situatie van co-creatie en waar wij in een vroeg stadium samenwerken met projecten is de vraag of het uitvoeren van een volledige ROSA scan die besproken wordt in de Architectuurraad het juiste instrument is. Dit wordt gauw gezien als verantwoordingsinstrument zeker als een aantal maal achter elkaar een volledige scan wordt doorlopen. Daarnaast komt de Architectuurraad maar een paar keer per jaar bij elkaar wat vertragend kan werken. Daarom zou het kunnen helpen om een deel van de afstemming via de werkgroepen te laten lopen. Dan kan gericht ingegaan worden op issues die voor het project relevant zijn en er kan ook samen gekeken worden naar alternatieven. Binnen de werkgroep kunnen sectoren hun eigen sectorspecifieke kaders inbrengen. De afstemming met het veld vindt vooral binnen sectoren plaats. De rol van Edustandaard is om te bepalen wat de gemeenschappelijke kenmerken zijn en te toetsen of sectorspecifieke kaders voldoende op elkaar aansluiten. De werkgroep kan ook actief werken aan het identificeren van sectoroverstijgende issues en het doorontwikkelen van de kaders. Via het QA team en de werkgroep Samenhang kan gezorgd worden voor samenhang en overzicht. De focus van de Architectuurraad kan dan verlegd worden van projecttoetsing naar sturen op samenhang.

Zorg: ruimte voor sectorspecifieke oplossingen

De zorg dat groeifondstrajecten belemmerd worden door aansluiting bij Edustandaard kan enerzijds bepaald worden door angst voor meer administratie maar daarnaast ook dat het idee bestaat dat er onvoldoende ruimte is voor sectorspecifieke oplossingen. Dat wordt wellicht veroorzaakt door de huidige kaders die vaak te gericht zijn op een specifieke standaard of voorzieningen en te weinig gericht zijn op een doel. Het is de bedoeling de kaders te herijken waardoor meer gestuurd wordt op harmonisatie in plaats van op standaardisatie.

Deze zorg werd manifest bij:

- Voorbereiding van het advies, waarbij van HO kant zorg werd geuit dat er geen ruimte zou zijn voor de standaarden die HO gebruikt. Daarom is in het advies ook aangegeven dat gestreefd wordt naar harmonisatie. En ik ben met Menno Scheers in gesprek hierover om dit verder uit te werken.
- Presentatie van de ROSA wiki waarbij Tom aangaf dat een doelarchitectuur als HOSA niet onder de ROSA hangt omdat het een doelarchitectuur is.

De presentatie van de OOAPI laat zien dat er ruimte is voor sectorspecifieke standaarden. Wel moet Edustandaard kunnen sturen op de harmonisatie. Dit vergt dat:

- Overzicht bestaat van gebruik en werkingsgebied van standaarden.
- Problemen met sectoroverstijgende interoperabiliteit gesignaleerd worden
- Richting wordt gegeven aan doorontwikkeling. Het kan zijn dat een nieuwe standaard voordelen heeft ten opzichte van een bestaande standaard. Waardoor het wenselijk is om op termijn de oude standaard uit te faseren.

Elke sector kan eigen doelarchitecturen opstellen. Het moet wel mogelijk zijn om de doelarchitecturen met elkaar vergeleken kunnen worden. In het QA-team zijn er daarom afspraken gemaakt over harmonisatie en het leggen van relaties tussen sectorarchitecturen en de ROSA.

Zorg voorschaalbaarheid, hoe zorgen we voor goede werkverdeling?

- Werkverdeling moet beter. AR meer hoofdlijnen, uitwerkingen richting werkgroepen
- Nadrukkelijk benutten van creativiteit en denkkraft van de GF-projecten gebruiken en van sectorarchitecturen

=====

Toevoeging van Henk: ik denk dat iedereen (ook alle GF's) de angst begrijpen dat de GF's straks hele mooie innovaties hebben gerealiseerd, maar dat het landschap in het onderwijs uit silo's bestaat, onnodige dubbelingen en overlap, onduidelijkheid. En dat sector-overstijgende use cases niet gerealiseerd kunnen worden. En dat er problemen ontstaan met compliancy aan (toekomstige) EY wet-& en regelgeving,

Dat gezegd hebbende zie ik vooral een dienende rol vanuit de AR om projecten zo te helpen dat ze hun ambities kunnen waarmaken (daar zitten tenslotte de grootste knelpunten, daarvoor hebben ze zoveel geld gekregen en dat is al moeilijk genoeg) met behoud van bovenstaande kaders. Wij als AR moeten de projecten vanaf het juiste moment bijstaan, knelpunten signaleren, en de juiste hulp van werkgroepen en kaders etc aanbieden. Zodat ze niet verrast worden in een latere fase (nu blijkt opeens dat er ook zoiets als OOAPI bestaat, eigenlijk een direct alternatief op SEM-E). Tevens is het een tweeweg samenwerking: een project kan kaders en architecturale vernieuwing aandragen richting de Architectuurraad, en andersom kan vanuit de ROSA, MORA, HORA etc relevante kaders, ontwerppatronen, standaarden etc worden aangedragen aan een GF-project.

De ROSA-scan is daarbij het eindpunt: een kwaliteitstoets waardoor we als keten goed in kaart hebben of en welke knelpunten er nog zijn. Maar we zouden juist veel meer moeten inzetten op dat voortraject => misschien is er nog een soort 'in-kaart-breng-scan nodig, zodat de juiste werkgroepen bij de juiste knelpunten kunnen worden ingeschakeld. Dat schaal ook veel beter, want de AR moet zich vooral niet verliezen in teveel detail-discussie waar werkgroepen veel beer voor zijn gepositioneerd (ook de juiste kennis aan tafel).

De AR zou dan ook verantwoordelijk zijn om een goede kennis-infrastructuur aan te bieden inclusief makelen in kennis: zodat snel de juiste expertise en ook betrokkenheid kan worden gerealiseerd. Ten dienste van een GF project.